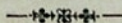

nom. Igen nagy hatása mutatkozik annak már a mai szülött csecsemőre; mert nem csupán az anyaemlő adta anyagi táplálék által tartatik fön és erősödik, — a szerető átkarolás és hozzá simulás tárt kaput nyit az állatdelejzeti alaptényezőknek, melyben által a még idegen életérőre szorult testbe áttódulhat; miből megítélhetik olvasóim, miért cseperedik előbb a csecsemő anyja keblén, mint egy akármennyire egészséges, de ezen kötelességet csupán pénzért teljesítő dajka kezén, — honnan igen sajnálandó körülmény az, ha gyermekek' ápolása öreg, elélt személyekre bízatik. Mert, ha a gyermeki életművezet, mely tapasztalás szerint az állati delejzet' irányában szivacsoshoz hasonlít — ugy hogy abból igen nagy mennyiséget fölfoghat — még nem elég erős: lehetetlen annak a megkívántató állati delejtmennyiséget azon elélt testből nyernie, — ha pedig már elég erős, akkor a maga számára szükséges mennyiséget amannak kell engednie; és így a gyermekre nézve mindenesetre káros, ha elaggott s elnyítt személyektől környezetetik. Különösen mindenkinek elég alkalma van látni azon oktan bánásmód' következményeit, miszerint gyermekeket nagyanyáknál stef. háltnak, — s aztán mégis csodálkozní szoktak, ha azok beteges és halvány színdűk. — Innen magyarázható azon rendesen hosszú életkor, melyet iskolamesterek, daczára a sok boszankodásnak, a korántsem szerencsés helyzetnek, mely a nagyobb résznek osztályrészüll jutott, s daczára az annyi egyének' ártalmas kigözölgésével megterhelt szobalégnek — rendszerint elérni szoktak. — Ifju organiszusok általi örökös környeztetésök, kik rajtok szeretettel csüggenek, számukra tetemes mennyiségű delefolyadék' örökös tódulását eszközli. Magam is szerencsés valék egyik barátomat egészséges személyek' behatása által haláltól megmenteni. Ez t. i. vízhéfuladástól nagy ügygyelbajjal megmenekült ugyan, de minden a tudomány által javalt eszköz sikeretlen vala tetszhalotti állapotából kiragadni. Ekkor két egészséges egyén közé fektetém, s dörzsölni parancsoltam. És im! mire addig semmiféle szer nem mehetett, megtevém az állati delefolyam' áttódulása; mert merevenségéből megerősödvé és egészségesen kelt föl azok' ölelései s fölhelése' következtében. Innen magyarázható azon játékony hatás is, melyet ránk rokonszenvíleg hozzánk kötött emberekkel társas együttélés gyakorol. Itt kétségtelenül azon folyadék' fölöslegének folytonos áttaladása, s a hiányzóinak örökös átfogadása megy kölcsönösen végbe. Ellenben épen azért nem lehet ránk más — mint kártékony hatás oly emberekkel erőltetett együttélés, kiktől eltaszítva érezzük magunkat, a nélkül, hogy sokszor okát tudnók: miért? — Mi a delejzet'

mesterséges használatát illeti: bizonyos esetekben az csak játékonyan hathat. Azonban a legnagyobb óvatosság — ha valahol — épen itt ajánlható; mivel ez valami igen különleges hatás tényező, mely helyén kívül, vagy mértékben túl használva a legkártékonyabbá válhatik. Általában annak egészséges állapotban használatától mindenkit csak óvhatok. Ellenben ép olyan, ha nem még játékonyabb hatása lehet betegre, — s ha ezek egészséges baráti körben tartózkodhatnak, felüdülésökre az is igen sokat tesz. De hibás volt a régibb delejzök' azon véleménye, miszerint ezen folyadékból általános gyógyszer, az egész orvostan' pótlékát vették föltalálni. Már Hahnemann S. a mi eléggé nem tisztelhető tanárunk azt igen különleges szernek nyilvánítá, — mely csak bizonyos körésekben alkalmazható. Egyébiránt ezen szer' használmódja nem ide tartozik: noha azt nem mulaszthatom mégis el, hogy a régibb delejzök' eljárása ellen óvást ne tegyek, kik heves, rögtönzött modorukkal többet ártanak, mint használtak. — Szolgálganak az eddig kifejlett nézetek arra nézve is főszempontul, hogy több betegeket egy szobában ne hálalsunk.

Végezetre ezen fölötté fontos tárgynak mindenesetre csak igenigen vázlatos előadását nem rekeszthetem be jobban, mint azon ohajztám' ide rekesztésével: vajha a szakbeli urak az igazság iránti tiszteletből ne hunynának szándékosan szemet a napfényre. Ideje volna már egyszer levetkezni a tanítóktul öröklött tagadást vagy lenézést, s e tárgy' tudományos rendszerbe öntését oly fontosnak megismerni, minő az valósággal. Ideje volna, hogy a türelmetlen kirekesztési rendszer megszüntével a gyógytudomány' ezen része leendő orvosok' képezésére állított tanítézetekinkben épen ugy taníttatnék, mint a homeopathia, alopathia, vagy akármellyik más orvosi iskola. Csupán így, az önhasználtatásra nyújtott alkalom által képződhetnek a leendő orvosokban elfogulatlan, elővéleménytől ment ítélet, s ebben a gyógysovár közönségnek is csak haszna leendene. (Folytattatik.)

PETRICHEVICH HORVÁTH LÁZÁR'

REGÉLYEI.

(Vége.)

A mi pedig már 1789 előtt Frantzbanban megvolt, t. i. azon teremek, hol mindazok kiknek az irodalomban nevek volt, mindnyájan kik Bolingbroke, Locke, Montesquieu, Nagy

Fridrik, amerikai állapotok s angol alkotmány-
nyal komolyan foglalkoztak, összejöttek, s az
ismeretes szellemi egyesítő pontokat képezték:
— illyesmi még Magyarhonban, minden jelen-
téken nyilvános élel mellett sem fejlődhetett
ki. S ennek oka igen világos. A magyar d'Alem-
bertek, Diderotok, Grimmek, Holbachok ha
t. i. magok is nem az aristocratiához tartoznak
— üres óráik nagy részét kisszerű nyárspol-
gáriás életnézetű körökben töltik, a társasélet
örömeit inkább cynismusi fesztelenségben, mint
illelmes s finom életmódban keresvén. S e-
zek nyomán túlnyomó szögletességök szelle-
mi termékeikre is legnagyobb befolyást gyako-
rol, melyekben ugyanis nagyrészt irigység,
neheztelés, félszeg irány s életfogalom uralg,
szellem s az europai műveltség' magva nélkül.

E név „tudós“ Magyarhonban nem bír
népszerűséggel; sőt bizonyos ironiával van az
összekötve; s ha külföldön ez elnevezés bók-
nak vehető, itt néha olly helyzetbe hozza az
embert, hogy azt, ki „tudós“ névvel tisztelt meg,
teljes joggal kihívással tisztelhetjük meg, mert
gonosz czélzás gyanánt vétethetik. Magyaror-
szág mind politikában, mind irodalom s művé-
szetben kevés érdekelt tőn, sem bizonyos esz-
me iránt világhírű lelkesedést nem mutatott so-
ha. A nemzeti Psyche sem volt elég fogékony
az eszmék' gyors elcsajátítása, s azoknak bel-
sőkben fölháználása iránt, ázsiai lankadság,
s szellemi erők' fölötté kimélése gyökeredztek
az erkölcsökben, s szokásokban; az újat so-
ha sem szerették, még kevesbbé azt, hol a
szellemnek munkakörbe kelle lépnie, s elei-
től fogva szokásban volt azokat, kik az ural-
kodó szokásoktól eltértek, s komolyan s ön-
megerőltetéssel adták magukat a tudományok-
ra, kigúynolni. — Már Kálmán király' idejében
találunk ez idegenkedés' történeti nyomaira,
mert maga Magyarhon' legnagyobb, legbölcsebb
király' e gúnyos melléknévvel „Könyves“ ru-
háztatott föl harcziás népétől, noha ő maga
is szinte jeles zűv volt, habár szellemét
is gyakorlá. Ez ellenszenvet örlöklő jelen ko-
runk is, s fájdalom hogy a tudományosság s
művelési befolyás a tudós társaság' részéről
sem olly nagyszerű, hogy saját tekintélyét a
feudalismus' korából fölmaradt fogalmak ellen
győztesen védelmezhetné. Habár a szellem' e-
mancipatiója el van is ismerve, a mint az po-
litika, irodalom, journalistica s művészetben
világtörténeti befolyást igényel a magyar tu-
dós társaságra, mindamellett sem Pesten sem
bármely más magyar városban nincs egyetlen
egyesítő pont, hol a szellemi mozgalom' e-
gyes atomjai egyesülének, az eszmecsere elő-
mozdítottának, félreértések elhárítottának, hol
a journalisták udvariságot s illemtet tanulnának,

s a nyárspolgári typus gyöngéd s finom élet-
viszonyok közt europai szellemű társas művelt-
ségnek adna helyet. Minden, mi eddig létezik,
csupán azon elzárttságot mozdítja elő, mely
résztint cynismusban tetszik magának, melly-
nek hatása által Duchesne atya a journalisticá-
ban fölelevenítették, résztint pedig aristocratiái
állás s a nagyvilág' hasonló viszonyai s igé-
nyei által él, résztint végre a nagyvilágtól s
minden clubszellemtől elzárkozva, csöndes ma-
gányos életet folytat. A nagy világ' nem hajló
bizonyos adjonction des capacités legyezgeté-
sére, s termet minden válogatás nélkül olly
emberekkel népesíteni meg, kik kihajtott ing-
gallért viselnek, lábra lágának, bocsnátot sem
kérve, a németül beszélőt egészen véve
mint rossz hazafit tekintik, s szemekből követ-
kezőt olvashatni: „ha irántam nem leszte bar-
rátságosak, ellenetekben epigrammokat vagy
csípős elménczéseket irandok“. Azok is, kik
ezen szabad kömvességekben mozogni tudnak,
s jeleiket értik, végre is úgy fogják találni,
hogy itt nyárspolgári élet csillogóbb alakban
tűnik ki, daczára azon simaságnak s fényes
máznak, mivel e világ' bevonva van. A roman-
tistust és aesthetistat képesek ugyan e fölséges
hölgyalakok, pompás toilették, szép, elragadó
képek lelkesíteni, s mintegy anyaggal látni el,
s a politicusra nézve vonzó lehet illy szép te-
remtményekben a hazaszeretet' magvait s nes-
mes reményeket kifejtjeni, s legszélesebb érte-
lemben véve theologia, statistica, mathemati-
ca, historia, politiai oeconomia, festészet,
szobrászat s építészet némi vizsgálódás után
szinte találhatnak a művészet s tudomány' rés-
zletei iránt anyagot; az emlékezettanár, vagy
gyakornok szinte élesítheti itt elméjét a kereszt-
nevek' studiumában; a költő egy szép Laurát
találhat, kihez aztán írhat sonetteket genialis
örültséggel, hévvel, vágyggyal, kétségbeesés-
sel, s magas reményekkel, képzelmében a
legvadabb érzéseket állíthatja elő, majd bol-
dogítva, majd az akadályok' egész Himalayát lá-
thatja maga előtt, alá költöheti magát, leebb
mint valaha Ruy Blas, Struensee, Riccio és
Monaldeschi álltak, s a közel pillanatban az ér-
zelem' democratiáját már legközlelebbi tavasz-
ra mint győztes részt hirdetheti; — azonban e
társasági életmód nem azok' számára van, kik
az élet' komolyságából s szelleméből kézimes-
terséget üzni szoritva vannak. Azon fényes,
egyébirtán igen tiszteltemeltő társaságnak tel-
jes joga van szokása szerint élni, s ollyasmik-
ben keresni élvezetet, mikben azokat fölaltálja;
de midőn ezen társaságba való belépés, a szel-
lemi proletariatusnak szerencsének látszott, mi-
hamar észreveendi hogy ez épen azon állapot,
mellyet azon metaphysicai dolog alatt érthetni

mit szerencsének neveznek; azon mosolygó, szalmafedélű, virágokkal s mohával benőtt házacská ez, melyet mindig csak illő távolról kell tekintenünk, mert hogyba a házba lépünk — nem fogjuk azt látni többé. A Honderű vezére a magyar irodalom s nyelv emelése körüli érdemein fölül, még azon érdemmel is bír, hogy a fontebbi egyesítő pontnak első tettejű eszméjét ő adá. Petrichevich Horváth ur, csinos salonaiban olykor kis regélyeket ad, melyek egészen ellenkező jelleműek azon összejövetelekkel, hol zene s szavalás mellett a leghallosabb unalmat érezzük. Itt is tartatik zene s szavalás, de ezen gyakorlatok oly igénytelen s tetsző jelleműek, minden oly fesztelenül s bájosan megy végbe — még csak művészi affectatiót sem láthatni, minden oly természetes alakban tűnik föl, hogy az ember két, három órát a legkellemesebben tölt el. Többnyire írók, művészek, kisebb s nagyobb maceenások, politicusok, valami kevés publicum, művésznők vagy Recamier-k, ¹⁾ kik irodalom s művészet iránt élénk rokonszenvvel bírnak. Háziasszony a szeretetreméltó Schodelné, mind a mellett kitűnő tehetséggel nem fősvénykedik, ép ily sziveskészségűek a nemzeti színház első énekesei s néhány mükedvelők is. Itt láthatni egy irodalmi Caritátydet, ²⁾ a magyar romantica nagy mesterét, kinek már nincs szükség arra, hogy helyét kivívja s az irodalmi tisztifőtűzben — a kárhozat s apotheosis közt lebegyen — ő már az üdvözelték körében van, tekintélye, érdemei elismervék. Hölgyek iránt szeretetreméltó udvariságot tartva, a széptevést ép oly jól érti, mint tehetségénél fogva a regényírást. Alcibiades is jelen van, de nem a hajdani Görögön Alcibiad, ki szép, kellemes férfi volt, nagy tetteket vitt végbe, de kötelességeit nem teljesíté — (olly jellem, millyen Magyarhon' felsőbb osztályaiban számosan van); ezen Alcibiad ³⁾ jobb mint a görög volt, érelyes gondolkozásmódjának sok jó s tettejű dolog tulajdonítható a haza javára; és ha mindenki mint ő azon elismerésre jőne, hogy azok, kik az állománytól tetemes osztalékot nyertek, erkölcsileg is kényszerítve polgári érzésüket az állomány iránt bemutatni: akkor bizonyára kevesebb önzést, de a helyett boldogabb hazát láthatnánk. Ott ama bizonytalan tartású, határozatlan testmozgású férfiú, kinek egyénisége a megtestesült szórakozást állítja élénk, korunkban egyik legjelesebb, szelleműsabb s elhatározottabb honfi, velős, szilárd lélek, kitűnő munkássága s mind politikában, mind iro-

dalomban eléggé ismeretes. ¹⁾ Ott ama, kissé hajlott kora férfiú, a magyar Görres — szelleműs s kellemes társalgásban főnebb áll mint a müncheni professor, mert szellemi küzdésében és saját véleménysszinezetében tévutakra soha sem bolygott, hanem mindig ugyanazon útonalban tartá fön magát, s irodalmi termékeiben is ugyanezt tükrözté. Bárha egyház s állomány, nézelődésétől szembevetőleg elvonatnak; mégis, azon eszményi álláspontot, hová meggyőződését helyezé, elég bátorsága van megtartani. ²⁾ A socialismusnak is van itt képviselője, s különös uton ez még a felső aristocratiához tartozik. Nézeteiben bámulandó mély belátás tűnik elő, de melyek egészen sajátos s minden más socialistáktól elkülönített téren teremnek. Ilyl élet, az eszmék megvesszőzött logiciája, képezik rendszerének hátterét, csak egy lassu tollnyomás, s ön korunknak legritkább tüneményét, a Babeuvismus legszélőbb baloldali pillantja meg. Szóbőség, hatalmas lélek, mélyen kidolgozott eszmék teszik ezen kedélyes derék egyéniséget érdekesé. Gondolatai megáradnak, s mintegy ágaszkodnak s a beszélőnek alig sikerül ezen családi sajátosságának sophismájával — azokat féken tartani. ³⁾ Ama halvány fiatal férfi, Magyarhon' legjelesebb íróinak egyike, ki mind magyar mind német nyelven sok jeleset írt, kinek neve Némethonban is ismeretes, mert leginkább fíradozásainak köszönhetni, hogy ott a magyar élettről sok hibás felfogás eltűnt, s helyes ítéleteknek hely adatott. ⁴⁾

A hölgyirodalom itt egy szép kisasszony ⁵⁾ által van képviselve, kitől még mit sem olvastam. E hibákat mindenesetre helyre fogom hozni. A főváros' többi írói közül fájdalom kevesen jelennek meg, kivéve egy fiatal tehetségű regényíró, ⁶⁾ egy jeles divatlapszerkesztő, ⁷⁾ a „Croquis" íróját, ⁸⁾ s a centralisatio' vasgyűrőjét, ⁹⁾ az irodalom' férfiai közül másokat nem vettem észre. Ohajtható, hogy ezen egyesítő pont iránt több érdek s melegség tanúsították, minthogy ezáltal nem csak hiány pótolatlik, hanem bizonyos megközelítések is eszközöltetnének, melyek gyümölcseiket megtermenék. Nagyobb összejövetelek esetében, a szeretetreméltó háziur, saját ítélete szerint is bizonyosan úgy rendezné e mulatságokat, hogy társalgás lenne a főczél, zene s szavalás pedig csupán kellemes fölékítésül szolgálna, mihez mindegyik művész bizonyosan örömmel járulna, minthogy azt semmi más tekintetből nem teszi, mint amaz, ki neki s a többieknek gyö-

1) Recamier asszonyasság' salonja azoknak Párisban, mely a franczi irodalom és művészet' nevezetességeinek nyitva áll. Szerk.

2) Jósika. 3) Gr. Batthyány Kázmér.

1) Gr. Teleky László. 2) Gr. Majláth, János. 3) Gr. Dessewffy Marcell. 4) Lukács Móricz. 5) Lemouton Emilia. 6) Kuthy. 7) Frankenburg. 8) Hugo. 9) Irinyi József.

nyört szerez, és mert ő maga is, szellemi tekintetben az itt egybegyűlt családi körnek egyik tagját képezi. Társaságos együttélésben itt a pártok mérsékletet, kölcsönös becsületet s loyaltást nyernének, s azon benyomások, melyeket ily társaságos összefüvetek majd gazdagon majd szűkebben ébresztenek, a vonzó tárgyak, melyeket találtunk, edzett munkásságra erőt s bátorságot nyújtanak, melyet elzárkózottság soha sem adhat ily mértékben. Az állapotok közti különbség, a történetes helyzetek, születés, gazdagság itt mit sem jelentenek, itt azon könnyűséggel mozoghatni, mely azon önérzet által ébresztetik hogy emberek vagyunk, hogy e tulajdon semmi más járulékkal le nem nyomható; tisztelet, csupán tehetőség s munkásság által biztosítható, mert leginkább ily emberek összefüvetében, kik szellemileg munkálnak s küzdenek — észrevehető az: hogy Isten az embert saját képére teremti, hogy ő is mindenikben megismerje isteni származását. Időnkint közleni fogom ezen éppen nem jelentéktelen egybejüvetek' további kifejtését.

HETI SZEMLE.

Carneval' naplója.

időn budapesti olvasóink figyelem e sorokra tapadt, már-már vége a farsangnak. Ma húshagyó kedd, annyi életörömmel, annyi táncznak, annyi vidám nótának — s megmeg annyi banknótának sirató estvéje. Kívánjuk ne legyen siratója senki egészsége- szívélye- vagy léleknyugalomának. Carneval ur' tegnapielőtt volt föl egész tarka udvarával a városi redout-termekben, s ma estve fog végbucst venni a zenészi híres bálban, melyre annyi készültek, melyről annyi dicső hírek rebesgettetnek. De ne vágyunk be Carneval ur' chronológiájába, s vegyük rendre — utóljára az idén — tömöten telt naplóját.

Ma egyhete Traun grófnénál jött össze a fensőbb társaság, kinek estélyet elegancia bélyegzi és neme a fesztelenségnek, mely a francia' *laisseraller*jával egyhang. T. grófné azon fölül az egyetlen egy urhölgy, kinek salonja nyitva áll a honi művészetnek. Így gyönyörködteté minap is a jelenlévőket a fiatal Székely' csinos zongorázása, ki szép tehetséget

ügyes és értelmes játsszással párosítva, méltányló tapsokra ragadta hallgatóit. Magyar dalmai kivált megvillanyozták az egész salont. Hogy az öltözékek ez estve is szépnél szebbek valának, cela va sans dire. Örömmel szemlélünk egy szőkefürtű elegans nőt, lilaszín honi selyemkelmében diszelegni — mely habár oly tömött és különös értékű nem volt is mint külhoni társaié, annál nemesebbé tette hordozója' áldozatát. Ily lelkes nők többet használnának a honi gyáriparnak, mint a mennyi tulságosság a két magyar hazában. De menjünk tovább.

Ugyanazon estve Budavárosban is igen csinos piquenique tartatott, melynek szebnél szebb kisasszonyaiért több pestiek — egy másik Leanderként — bajóztak át az éjfél órákban, nem kicsiny szél kellő kíséretében.

Szerdán a művészek' szép táncmulatsága lepte meg csinos elrendezése által a díszes vendégserget. A kis redouterem' zenekarzat alatti oslpazata tribünné emelve s dús növények és virágok között magasló diadalívvel földiszítve, valamint a márványzaton szét futó borostyángúirlandok igen nemes izlésre mutatnak. A balfelölí roppant ablakok' egyikét az ünnephez illő allegorai festvény foglalta el, mely Egyesüljünk fölirat' kíséretében a művészeteknek békes öszhangzatát képviselő. Bemenet minden vendég egy csinos kis illattárczát (saché) kapott, melynek tükre egyszerűs-mind a táncrendet mutatta. A meghívó jegyek a muzsákat, művészet' emblemáit és koszorús neveket, minők Schiller, Bethoven, Kisfaludy, Kupeczky a magyar festő stb a legszebb izlésben szerkesztett arabeszkek között a legpompásabb kivitelben ábrázolák. Ezen arabeszkek közé valának foglalva az ünnep' pártfogónói, kik abczei sorozattal díszeltek közepett. Voltak pedig ezek irónók, zene és színművésznők mindkét színházról, kik aláírási ívekkel ellátva Angolhonban Lady-patroness, Parisban pedig Dame-patronessnek czimezvék. Megjegyzést érdemel itt azon jellemző körülmény, miszerint a német színház' tagjai közül — a bált rendező szemleíróknak minden visszáldokodásokat nemzeti ellenszenveket egy közös művészeti harmoniába felolvasztani vágyó buzgó erőlködése' daczára — sem egyetlen egy pártfogónó meg nem jelent, sem egy részvényes nem találkozott, mint gyanítjuk, azért, mert nemzeti nyelv vala kitűzve a jegyek, táncrend és festvények' tolmácsaul. Ha Forst ur azt hiszi, hogy ily émelgyős eszközökkel szilárdítja fölébredt nemzetiségünk közötti habzó helyzetét, avagy bizonyítatlan jövődjét azon idegen elemű művészetnek, melyet mint miénket tulhaladottat és üdvös vetélyre buzdítani képeset részünkről legalább kiküszöbölendőnek lenni eddig nem